

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАКТИКУМ З ПЕНСІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

Харків
2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**“ПРАКТИКУМ З ПЕНСІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”**

**для студентів V курсу факультету
підготовки кадрів для Пенсійного фонду України**

**Харків
2012**

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Практикум з пенсійного забезпечення” для студентів V курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України / уклад.: В.В. Жернаков, Г.О. Яковлева, Я.В. Свічкарьова. – Х. : Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 33 с.

У к л а д а ч і : В.В. Жернаков,
Г.О. Яковлева,
Я.В. Свічкарьова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 6 від 25.11.2011 р.)*

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Практикум з пенсійного забезпечення є навчальною дисципліною, основою для засвоєння студентами найважливіших положень законодавства у сфері пенсійного забезпечення.

Практикум має тісний зв'язок з навчальною дисципліною “Пенсійне забезпечення”, оскільки призначений для розгляду практичних питань у сфері пенсійного забезпечення, особливостей пенсійного забезпечення різних категорій громадян.

Основна мета навчального курсу – формування знань у сфері пенсійного забезпечення, умінь правильного застосування положень нормативно-правових актів щодо порядку призначення, обчислення й перерахунку пенсій як в солідарній пенсійній системі, так і при призначенні пенсій окремим категоріям громадян та їх тлумачення.

Дисципліна “Практикум з пенсійного забезпечення” включає до себе такі форми організації начального процесу: лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів.

Підсумковою формою контролю знань студентів є залік за результатами практичних занять.

Студенти повинні

знати: основні положення Конституції України, законів України з питань пенсійного забезпечення, рішень Конституційного Суду України, підзаконних нормативно-правових актів з питань застосування пенсійного законодавства, стан судової практики;

вміти:

- точно розуміти зміст правової норми;
- правильно застосовувати нормативний матеріал до конкретних відносин у сфері пенсійного забезпечення;
- тлумачити чинне законодавство про пенсійне забезпечення;
- надавати проведеній роботі належної форми (письмове рішення, складання документа тощо);
- аналізувати тенденції юридичної практики та оцінювати їх з точки зору відповідності законодавству.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПРАКТИКУМ З ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

Теми	Кількість годин / кредитів				Вид контролю
	всього	аудиторних		самостійна робота	
		лекції	практичні		
1. Страховий стаж як умова пенсійного забезпечення	8	4	2	2	Залік за результатами практичних занять
2. Практичні питання призначення пенсій у солідарній пенсійній системі	20	6	4	10	
3. Порядок обчислення і перерахунку пенсій у солідарній пенсійній системі	8	2	2	4	
4. Практичні питання пенсійного забезпечення державних службовців і наукових (науково-педагогічних) працівників. Особливості пенсій за особливі заслуги перед Україною	16	6	2	8	
5. Практичні питання призначення пенсій за вислугу років та пенсій окремим категоріям осіб	16	6	4	6	
6. Розгляд спорів та відповідальність у сфері пенсійного забезпечення	4	–	–	4	
Всього	72	24	14	34	

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою Національного
університету “Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого”
(протокол № 11 від 30.06.2011 р.)

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПРАКТИКУМ З ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

Практичні питання призначення пенсій у солідарній пенсійній системі

Страховий стаж як одна з умов призначення пенсії. Види страхового стажу. Порядок обчислення страхового стажу. Коефіцієнт страхового стажу. Порядок підтвердження страхового стажу. Аналіз судової практики у справах про встановлення юридичних фактів, що мають значення для підтвердження страхового стажу.

Практичні питання призначення пенсій за віком різним категоріям громадян. Практичні питання призначення пенсій по інвалідності. Порядок встановлення інвалідності, визначення груп інвалідності. Практичні питання призначення пенсій по інвалідності внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання. Практичні питання призначення пенсій по інвалідності внаслідок загального захворювання. Особливості призначення пенсій в разі втрати годувальника. Встановлення юридичних фактів, що дають право на пенсію в разі втрати годувальника.

Судова практика щодо призначення пенсій у солідарній пенсійній системі.

Порядок обчислення і перерахунку пенсій у солідарній пенсійній системі.

Подання й оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсії. Строки призначення (перерахунку) пенсії.

Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії.

Індексація й перерахунок пенсії.

Порядок і періодичність виплати пенсій. Виплата пенсії за минулий час. Припинення й поновлення виплати пенсії.

Аналіз практики розгляду судами справ про призначення і перерахунок пенсій.

Практичні питання пенсійного забезпечення державних службовців і наукових (науково-педагогічних) працівників. Особливості пенсій за особливі заслуги перед Україною

Особи, які мають право на одержання пенсії державних службовців. Порядок обчислення стажу державної служби. Умови призначення державним службовцям пенсій по інвалідності та пенсій в разі втрати годувальника.

Практичні питання пенсійного забезпечення народних депутатів України. Пенсійне забезпечення посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Особливості пенсійного забезпечення суддів.

Умови і порядок призначення пенсій науковим (науково-педагогічним) працівникам. Підтвердження періодів діяльності, що зараховуються до стажу наукової роботи. Порядок перерахунку наукової пенсії. Призначення пенсії по інвалідності та пенсії в разі втрати годувальника для наукових працівників. Порядок виплати пенсії науковим (науково-педагогічним) працівникам, які продовжують працювати після призначення пенсії.

Особи, які мають право на отримання пенсії за особливі заслуги перед Україною. Порядок призначення пенсій за особливі заслуги перед Україною. Органи, які мають право на призначення пенсій за особливі заслуги перед Україною. Документи, що підтверджують юридичні факти, які дають право на пенсію за особливі заслуги. Порядок виплати пенсій за особливі заслуги перед Україною.

Практика розгляду судами справ щодо призначення пенсій державним службовцям і науковим (науково-педагогічним) працівникам.

Практичні питання призначення пенсій за вислугу років та пенсій окремим категоріям осіб.

Особливості призначення пенсії за вислугу років.

Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової та

іншої служби. Види служби та періоди часу, які зараховуються до вислуги років для призначення пенсії. Порядок призначення, виплати та перерахунку пенсій військовослужбовцям та працівникам правоохоронних органів.

Особливості пенсійного забезпечення прокурорів і слідчих прокуратури.

Умови і порядок призначення пенсій окремим категоріям працівників, які працюють в особливих умовах та в окремих виробництвах.

Практичні питання пенсійного забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Порядок підтвердження статусу осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Аналіз судової практики розгляду справ про призначення пенсій за вислугу років різним категоріям громадян.

Розгляд спорів та відповідальність у сфері пенсійного забезпечення.

Гарантії реалізації прав і законних інтересів осіб у сфері пенсійного забезпечення.

Особливості відповідальності страхувальників, банків, організацій, що здійснюють виплату і доставку пенсій.

Відповідальність посадових осіб Пенсійного фонду України за порушення в сфері пенсійного забезпечення.

Порядок оскарження дій посадових осіб та органів Пенсійного фонду України.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Страховий стаж як умова пенсійного забезпечення

П л а н

1. Механізм обчислення страхового стажу.
2. Порядок підтвердження страхового стажу.
3. Застосування пільг для обчислення страхового і трудового стажу.

Завдання

1. У липні 2011 р. Токарчук звернувся до суду з позовом на дії районного управління Пенсійного фонду України щодо відмови у призначенні пільгової пенсії. Позовні вимоги мотивував тим, що з грудня 2008 р. він працює гірничим робочим очисного забою 5 розряду з повним робочим днем у шахті. Загальний стаж на підземних роботах з повним робочим днем у шахті становить 25 років 9 місяців 19 днів.

Районне управління Пенсійного фонду України відмовило Токарчуку у призначенні пенсії за пільговим стажем у зв'язку з тим, що у нього відсутній необхідний пільговий стаж – 25 років. При цьому, на думку Токарчука, працівники Пенсійного фонду України безпідставно не зарахували до його стажу 2 роки 18 днів служби в Радянській Армії.

При розгляді справи в суді було встановлено, що Токарчук був зайнятий на підземних роботах з повним робочим днем 23 роки 4 місяці 29 днів (із них 13 років 5 місяців 9 днів він працював гірничим робочим очисного забою).

Яке рішення повинен винести суд? Чи зараховується служба в армії до пільгового стажу?

2. Киян у 2011 р. виповнилося 55 років. Вона звернулася до управління Пенсійного фонду України за призначенням пен-

сії за віком.

Вона вказала, що має наступний стаж: з 1976 по 1981 р. вона проходила навчання в Інституті цивільної авіації, у 1981 р. народила дитину та до 1982 р. перебувала у відпустці по догляду за дитиною. З 15 листопада 1982 р. вона працювала в Ханті-Мансійському авіазагоні бортпровідником, а 12 березня 1988 р. була звільнена з роботи за власним бажанням. Більше Киян ніде не працювала.

На теперішній час Киян живе в Україні.

Чи має право Киян на пенсію за віком? Яким чином період роботи бортпровідником зараховується до її страхового стажу?

3. Шпаченко, 1956 р. народження, звернулася до районного управління Пенсійного фонду України із заявою про призначення пенсії як педагогічному працівнику.

Районне управління Пенсійного фонду України відмовило Шпаченко, посилаючись на те, що у неї недостатньо спеціального стажу роботи для призначення такої пенсії.

Не погодившись з таким рішенням, Шпаченко звернулася до суду.

У судовому засіданні було встановлено, що вона з 1976 по 1979 р. навчалась у медичному училищі; з 1979 по 1987 р. працювала медичною сестрою в обласній та районній лікарнях; з 1987 р. по теперішній час вона працює завідувачем дошкільного навчального закладу (до 1987 р. заклад знаходився у віданні радгоспу, у 1987–2001 р. – у віданні ВАТ, з 2001 р. знаходиться у віданні сільради).

Яке рішення повинен винести суд? Обчисліть спеціальний трудовий стаж Шпаченко. Чи можна в даному випадку підсумовувати медичний і педагогічний стаж?

4. Вовченко в період з 01.08.1976 по 10.08.1979 р. перебував на строковій військовій службі. З 01.09.1980 р. по 30.07.1985 р. він навчався в інституті, після закінчення якого пропрацював на посаді економіста 20 років (з них 3 роки – в районах Крайньої Півночі).

У зв'язку з погіршенням здоров'я, у вересні 2011 р. він

був визнаний інвалідом I групи.

У листопаді 2011 р. Вовченко досяг 55-річного віку та звернувся до районного управління Пенсійного фонду за призначенням дострокової пенсії за віком.

Обчисліть страховий стаж Вовченка. Чи можливо йому призначити пенсію за віком?

Список літератури

Андріїв В.М. До питання про трудовий стаж у пенсійному забезпеченні // Право України. – 1997. – № 8. – С. 57–61.

Андріїв В.М. Класифікація і юридичне значення трудового стажу в праці соціального забезпечення // Право України. – 1997. – № 5. – С. 62–67.

Луценко Т.О. Спеціальний стаж та його значення в системі пенсійного забезпечення // Право і безпека. – 2004. – № 3/1. – С. 113–117.

Оклей І.В. Страховий стаж, його зміст та значення в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування // Держава і право. Юрид. і політ. науки. – К., 2006. – Вип. 32. – С. 332–338.

Тема 2. Практичні питання призначення пенсій у солідарній пенсійній системі

П л а н

1. Особи, які мають право на отримання пенсій із солідарної системи.
2. Мінімальний та максимальний розмір пенсії за віком.
3. Відкладений вихід на пенсію та його вплив на розмір пенсії за віком.
4. Надбавки, доплати й підвищення, які передбачаються до пенсій.
5. Поняття інвалідності та порядок її встановлення.
6. Умови та порядок призначення пенсії по інвалідності.

7. Особи, які мають право на отримання пенсії у разі втрати годувальника. Порядок призначення такої пенсії.

Завдання

5. Кузнєцова, 1948 р. народження, звернулася за призначенням пенсії відразу після досягнення пенсійного віку. У 1965 р. вона поступила на навчання до технікуму, але через два роки народила дитину та пішла в академічну відпустку. Коли дитині виповнився 1 рік, вона поновила навчання, але перевелась на вечірнє відділення технікуму, та одночасно поступила на роботу нянею в дитячі ясла. В яслах вона пропрацювала три роки, а потім звільнилась, у зв'язку з тим що її чоловіка-військово-службовця перевели до іншого міста для проходження служби. Через рік від дня переїзду вона була прийнята на роботу в їдальню, яка знаходилася у військовій частині її чоловіка, де пропрацювала 14 років. Після того, як її чоловік звільнився зі служби, вона ніде не працювала та на теперішній час займається веденням домашнього господарства.

З якого моменту у Кузнєцовой виникло право на пенсію?

6. Кіреєва, 1956 р. народження, звернулася до суду із вимогами про визнання протиправним і скасування рішення районного управління Пенсійного фонду України про відмову в призначенні пенсії за віком та про зобов'язання районного управління Пенсійного фонду України призначити їй пенсію за віком з 02.11.2011 р.

У обґрунтування позовних вимог Кіреєва зазначила, що вона як мати інваліда з дитинства має право на призначення пенсії за віком із зниженням пенсійного віку відповідно до ст. 17 Закону України “Про пенсійне забезпечення”.

Судом встановлено, що Кіреєва звернулася до районного управління Пенсійного фонду України із заявою про призначення пенсії за віком 02. 11. 2011 р. Вона подала документи, що підтверджують наявність у неї страхового стажу – 15 років та 3 місяці, наявність доньки, 1986 року народження, інваліда з

дитинства, які були підтвержені довідкою Міністерства охорони здоров'я України, а також довідкою до акта огляду МСЕК.

Листом управління Пенсійного фонду України № 121/11 від 08.11.2011 р. Кіреєвій було відмовлено в призначенні пенсії за віком, оскільки для призначення пенсії необхідно було підтвердити факт, що вона є матір'ю інваліда з дитинства до шестирічного віку, що засвідчується довідкою ВВК медичного закладу, де дитина знаходиться на обліку як інвалід.

Чи має право Кіреєва на призначення пенсії за віком? Чи зобов'язана Кіреєва підтвердити той факт, що вона мати інваліда з дитинства до шестирічного віку?

7. Грановська після перенесеного інсульту, що стався у січні 2009 р., 4 місяці була тимчасово непрацездатною, що підтверджується листком непрацездатності. У червні місяці того ж року її направили на проходження медико-соціальної експертизи для встановлення ступеня втрати працездатності. Грановська не здатна до самообслуговування та вільного пересування, вона не може з'явитися особисто для проходження медичного обстеження.

Яким чином провести медико-соціальну експертизу в даному випадку?

8. Після тимчасової непрацездатності, що тривала понад чотири місяці, працівник ВАТ "Турбоатом" Коваленко був направлений до МСЕК для встановлення йому групи інвалідності. У процесі огляду між лікарями виникли суперечності. Лікар-терапевт не погодився з думкою інших членів МСЕК про встановлення Коваленку III групи інвалідності.

Назвіть нормативні акти, якими регулюється порядок встановлення інвалідності. Яким чином необхідно вирішити розбіжності між членами МСЕК?

9. Обухов, який мав 7 років 3 місяці страхового стажу, загинув внаслідок авіакатастрофи 7 квітня 2010 р. Він перебував у шлюбі та мав 9 річну дитину. 11 червня 2010 р. у дружини загиблого народилася друга дитина. На теперішній час дружина

загиблого перебуває у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею 3-х років. 27 січня 2011 р. Обухова звернулася до районного відділення Пенсійного фонду України за призначенням пенсії у зв'язку із втратою годувальника.

Хто з членів родини загиблого Обухова має право на пенсію у зв'язку із втратою годувальника? З якої дати вона буде виплачуватися?

10. Романюк 1945 р. народження 20 вересня 2011 р. звернулася до районного управління Пенсійного фонду України про встановлення підвищення до пенсії як “дитині війни”.

Вона вказала, що є пенсіонеркою, належить до категорії осіб “діти війни”, має стаж 36 років. За сина, який загинув під час виконання службових обов'язків, отримує доплату до пенсії.

Районне управління Пенсійного фонду України відмовило Романюк, посилаючись на те, що оскільки вона отримує вже доплату за загиблого сина, то не має право на підвищення пенсії к “дитині війни”.

Чи є правомірною відмова районного управління Пенсійного фонду України?

Список літератури

Жернаков В.В. Диференціація пенсійного забезпечення та перспективи законодавчого регулювання соціальної політики в Україні // Вісн. Акад. праці і соціальних відносин Федерації профспілок України: наук.-практ. зб. – К.: Курс, 2006. – № 4(37). – С. 20–27.

Кравчук Т.В. Правові проблеми регулювання пенсійного забезпечення в Україні та деяких країнах СНД у разі втрати годувальника // Правова держава: щорічник наук. пр. – Вип. 16. – К.: ІДП НАН України, 2005. – С. 623–629.

Орловський О.Я. Правова природа пенсії як основного виду соціального забезпечення // наук. вісн. Чернів. ун-ту. Правознавство: зб. наук. праць. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 273. – С. 63–66.

Пасічніченко С. Правовий зміст понять “інвалід” та “інвалідність” // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 11. – С. 138–140.

Перехрест Р.Ю. Поняття пенсії у праві соціального забезпечення // Наук. записки. – К.: Києво-Могилян. акад., 2005. – Т. 38: Юрид. науки. – С. 61–66.

Сирота І.М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины (науч.-практ. комментарий и сб. нормат. актов). – 5-е изд., перераб. и доп. – Х.: Одиссей, 2004. – 704 с.

Шумна Л.П. Інвалідність та її правові наслідки // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. – О.: Юрид. літ., 2001 – Вип. 12. – С. 244–247.

Тема 3. Порядок обчислення і перерахунку пенсій у солідарній пенсійній системі

П л а н

1. Порядок призначення (перерахунку) пенсії.
2. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії.
3. Порядок індексації пенсій.
4. Порядок виплати пенсії. Випадки припинення виплати пенсії.

Завдання

11. Бражнік перебувала на пенсійному обліку, як отримувач пенсії за віком відповідно до Закону України ‘Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування’ та продовжувала працювати після призначення пенсії.

28 січня 2010 р. Бражнік на підставі положень ст. 42 Закону України ‘Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування’ звернулася із письмовою заявою до районного управління Пенсійного фонду України про перерахунок їй пенсії із за-

стосуванням середньої заробітної плати працівників в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні за 2009 р. із суми 1650,43 грн. Бражнік було відмовлено в перерахунку пенсії із середнього заробітку за 2009 р. та повідомлено, що перерахунок її пенсії буде проводитись із застосуванням показника середньої зарплати за 2007 рік у розмірі 1197,91 грн.

Не погодившись з таким рішенням, у листопаді 2010 р. Бражнік звернулася до міськрайонного суду Хмельницької обл. з адміністративним позовом до районного управління Пенсійного фонду України про зобов'язання вчинити дії щодо перерахунку пенсії.

Постановою міськрайонного суду позов задоволено, а саме: зобов'язано відповідача провести з 01.02.2010 р. перерахунок призначеної позивачу пенсії із застосуванням показника середньої заробітної плати працівників в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” враховується для обчислення пенсії, за календарний рік, що передує року звернення за перерахунком, за 2009 р. в розмірі 1650,43грн.

Чи є правомірним рішення суду? Яким чином повинен проводитися перерахунок пенсії працюючим пенсіонером?

12. Ліпінська є працюючим пенсіонером, вона перебуває на обліку в управлінні Пенсійного Фонду України з 2005 р. та отримує пенсію за віком згідно з Законом України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”. 01 листопада 2010 р. Ліпінська звернулася до управління пенсійного Фонду України про перерахунок пенсії.

При проведенні перерахунку пенсії у 2010 р. управління пенсійного Фонду України застосувало показник середньої заробітної плати працівників у галузях національної економіки за 2007 р. (1197, 91 грн), тобто показник середньої заробітної плати, який застосовувався для призначення та перерахунку пенсії у 2008 р.

Не погодившись з таким рішенням, Ліпінська звернулася з позовом до суду, в яком просила зобов'язати управління

Пенсійного фонду України здійснити перерахунок пенсії з 01 листопада 2010 р. із застосуванням показника середньої заробітної плати працівників в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески за 2009 р. і виплачувати в такому розмірі до наступного перерахунку та виплатити позивачу різницю між перерахованою та виплаченою пенсією з 01.11.2010 р.

Чи підлягає позов задоволенню? Як відбувається перерахунок пенсії по стажу роботи та заробітку?

13. Короленко звернулася до районного управління Пенсійного фонду України із заявою про призначення пенсії у разі втрати годувальника.

Вона вказала, що є пенсіонером-інвалідом II групи з дитинства. 15 липня 2009 р. помер її чоловік, який знаходився на обліку в управлінні Пенсійного фонду України та отримував пенсію як інвалід II групи, внаслідок виконання робіт з ліквідації наслідків катастрофи на Чорнобильській АЕС.

Районне управління Пенсійного фонду України відмовило Короленко у призначенні такої пенсії, оскільки: по-перше, вона не надала медичний висновок про причини смерті чоловіка за хворобою, що виникла внаслідок його участі у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи; по-друге, не надала посвідчення “дружини померлого громадянина із числа ліквідаторів, смерть якого пов’язана з Чорнобильською катастрофою”; по-третє, оскільки пенсія Проніну була призначена на підставі рішення суду, на його дружину вона не поширюється.

Чи є правомірною відмова районного управління Пенсійного фонду України? Аргументуйте відповідь.

14. Гічко 11 березня досягла пенсійного віку та наступного дня звернулася із заявою про призначення пенсії за віком до районного управління Пенсійного фонду України.

У ході перевірки документів інспектором районного управління Пенсійного фонду України було виявлено, що у Гічко відсутня довідка про заробітну плату. Інспектор запропонувала Гічко принести вказану довідку протягом місяця. Гічко

наполягала на прийнятті заяви саме 12 березня, але їй було відмовлено. При цьому інспектор роз'яснили Гічко, що заява про призначення пенсії складається та приймається лише після надання всіх необхідних документів.

Не погодившись з такою відмовою, Гічко оскаржила дії інспектора районного управління Пенсійного фонду України.

Чи є правомірною відмова інспектора в прийнятті заяви про призначення пенсії? Які дії повинен вчинити інспектор у вказаному вище випадку? Розкрийте поняття “день звернення за пенсією”.

15. Кондрашов, колишній військовослужбовець, звернувся до районного управління Пенсійного фонду України із заявою про нарахування індексації пенсії відповідно до Закону України “Про індексацію грошових доходів населення”.

Він вказав, що на теперішній час ніде не працює, надав документи про те, що отримує пенсію за вислугу років, на теперішній та отримує допомогу на двох неповнолітніх дітей.

Районним управлінням Пенсійного фонду України було відмовлено Кондрашову на тій підставі, що йому вже призначена та виплачується надбавка як непрацездатному пенсіонеру, який має на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї.

Чи є правомірною відмова Кондрашову в індексації пенсії? В якому розмірі та на яких умовах виплачується Кондрашову вказана вище надбавка?

Список літератури

Кравчук Т.В. Переплата пенсій, у тому числі у разі втрати годувальника та способи її усунення // Актуальні проблеми держави і системи права України в умовах світової глобалізації: Наук.-практ. конф. (м. Київ, 15 бер. 2007 р.). – К.: Вид. центр Нац. аграр. ун-ту, 2007. – С. 95–98.

Сирота И.М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины (научно-практический комментарий и сборник нормативных актов). – 5-е изд., перераб. и доп. – Харьков: Одиссей, 2004. – 704 с.

Тема 4. Практичні питання пенсійного забезпечення державних службовців і наукових (науково-педагогічних) працівників. Особливості пенсій за особливі заслуги перед Україною

П л а н

1. Умови пенсійного забезпечення державних службовців.
2. Порядок визначення стажу державної служби.
3. Громадяни, які належать до посадових осіб місцевого самоврядування.
4. Щомісячне довічне грошове утримання суддів.
5. Періоди діяльності, що зараховуються до стажу наукової роботи.
6. Умови та порядок пенсійного забезпечення наукових і науково-педагогічних працівників. Їх поширення на працівників установ та закладів недержавної форми власності.
7. Особи, які мають право на отримання пенсії за особливі заслуги перед Україною.

Завдання

16. Любинець 1951 р. народження працював у науково-дослідному інституті, який займався науково-технічною діяльністю. З 01 квітня 1972 р. по 04 лютого 1994 р. він перебував на посадах провідного інженера відділу ультразвукової технології, завідувача сектора цього ж відділу, заступника завідувача відділу та завідувача технологічного відділу очистки. Загальний стаж роботи Любінця становить 25 років, стаж в науково-дослідному інституті – 21 рік.

У липні 2011 р. Любинець звернувся до районного управління Пенсійного фонду України про призначення пенсії відповідно до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”.

Районне управління Пенсійного фонду України відмовило Любінцю в призначенні такої пенсії, посилаючись на те, що посади, які він обіймав, не дають права на призначення пен-

сії та виплату грошової допомоги у разі виходу на пенсію відповідно до ст. 24 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”.

Чи має право Любинець на призначення вказаної вище пенсії? Дайте обґрунтовану відповідь.

17. Грабовський, 1955 р. народження отримував пенсію державного службовця. Він помер у грудні 2009 р.

У січні 2011 р. дружина Грабовського звернулася до управління Пенсійного фонду із заявою про призначення пенсії у зв’язку із втратою годувальника на неповнолітню доньку померлого.

Грабовська вимагала призначення пенсії відповідно до норм Закону України “Про державну службу”. Їй було відмовлено на тій підставі, що хоча Грабовський і одержував пенсію як державний службовець, але на момент смерті не працював на посаді державного службовця.

Який порядок призначення пенсії у зв’язку із втратою годувальника таким особам? Дайте обґрунтовану відповідь.

18. У жовтні 2011 р. Садовський досяг пенсійного віку і звернувся до управління Пенсійного фонду України за призначенням пенсії за віком. Загальний трудовий стаж Садовського складає 24 роки та 3 місяці.

Крім того, він надав документи про те, що він – майстер спорту, був чемпіоном України з легкої атлетики протягом трьох років поспіль, входив до складу збірної України п’ять років, встановив рекорд Європи у своєму виді легкої атлетики.

Садовському було відмовлено у призначенні такої пенсії на тій підставі, що пенсія за особливі заслуги встановлюється як надбавка до пенсії, на яку має право особа відповідно до законодавства.

Не погодившись із рішенням управління Пенсійного фонду України, Садовський подав позовну заяву до суду.

Яке рішення повинен винести суд? Які умови призначення та обчислення пенсій особам, які мають особливі заслуги перед Україною?

19. Фролович 1951 р. народження звернувся до управління Пенсійного фонду України із заявою про призначення пенсії. Він надав документи, що підтверджують його 43-річний трудовий стаж: з 1968 р. по 1970 р. працював техніком у колгоспі, в період з 1970 по 1972 р. перебував на службі у Збройних Силах, після звільнення зі Збройних сил України працював помічником агронома колгоспу.

Крім того, за вказаний період він має 7 років 9 місяців стажу на виборних посадах в органах місцевого самоврядування (перебував на посаді голови сільської ради народних депутатів).

Районне управління Пенсійного фонду України відмовило Фроловичу у призначенні пенсії відповідно до Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування”.

Чи має право Фролович на пенсію відповідно до Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування”. Чи зраховується до стажу роботи в органах місцевого самоврядування час служби в армії?

Список літератури

Гончарова Г. Призначення пенсій за Законом України “Про наукову і науково-технічну діяльність” // Право України. – 2002. – № 9. – С. 86–88.

Сирота И.М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины (научно-практический комментарий и сборник нормативных актов). – 5-е изд., перераб. и дополн. – Х.: Одиссей, 2004. – 704 с.

Скоробагатько А.В. Правове регулювання пенсійного забезпечення наукових працівників: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Одеса, 2004. – 19 с.

Скоробагатько А.В. Регулювання пенсійного забезпечення наукових кадрів в угодах України з країнами СНД та Прибалтики // Держава і право: К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2004. – Вип. 23. – С. 268–276.

Харченко І. Питання пенсійного забезпечення державних службовців // Право України. – 2005. – № 3. – С. 106–108.

Тема 5. Практичні питання призначення пенсій за вислугу років та пенсій окремим категоріям осіб

П л а н

1. Особи, на яких поширюється спеціальне пенсійне забезпечення.
2. Умови та порядок призначення пенсії за віком на пільгових умовах.
3. Порядок обчислення вислуги років для військовослужбовців та працівників правоохоронних органів.
4. Умови пенсійного забезпечення прокурорсько-слідчих працівників.
5. Особливості пенсійного забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Завдання

20. У січні 2012 р. Новікова звернулася до суду з позовом до районного управління Пенсійного фонду України про скасування рішення комісії районного управління Пенсійного фонду України від 23 грудня 2011 р. про відмову в призначенні пенсії відповідно до вимог Закону України “Про прокуратуру”.

При зверненні за призначенням пенсії Новікова надала документи про те, що вона з 25 серпня 1970 р. по 3 травня 1979 р. (8 років 8 місяців 9 днів) працювала в органах прокуратури на посадах помічника прокурора та заступника прокурора району. З 13 листопада 1984 р. по 7 вересня 1995 р. та з 8 вересня 1999 р. по 31 серпня 2000 р., мала класні чини прокурора (молодший радник юстиції, радник юстиції, старший радник юстиції) працювала в структурному підрозділі Прокуратури України - Інституті підвищення кваліфікації на посадах старшого викладача, доцента, завідувача кафедри, директора інституту, які прирівнюються до відповідних посад апарату прокуратури. На прокурорських посадах в інституті Новікова працювала 9 років 7 місяців 17 днів, загальний стаж на прокурорських по-

садах – 18 років 3 місяці 26 днів.

Районне управління Пенсійного фонду України відмовило Новіковій в призначенні такої пенсії, посилаючись на те, що роботи на посадах прокурорів та слідчих в Інституті підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України - 2 роки 3 місяці 5 днів: з 5 грудня 1991 р. по 14 жовтня 1992 р. на посаді доцента кафедри участі прокурора в розгляді справ у судах - старшого прокурора відділу прокуратури України та старшого викладача кафедри нагляду за додержанням законів органами, що ведуть боротьбу зі злочинністю - прокурора відділу прокуратури України, та з 1 квітня 1994 р. по 7 вересня 1995 р. на посаді завідувача кафедри нагляду за додержанням законів органами, що ведуть боротьбу зі злочинністю - начальника відділу Прокуратури України не входять в поняття “прокурор”, а тому вона не має права на пенсію відповідно до Закону України “Про прокуратуру”.

Чи має Новікова право на призначення пенсії відповідно до Закону України ‘Про прокуратуру’? Чи зараховується стаж роботи в Інституті підвищення кваліфікації Генеральної прокуратури України до стажу роботи на посадах прокурорів та слідчих?

21. Зайцев звернувся з позовом до управління Міністерства внутрішніх справ України в Чернігівській обл. про визнання неправомірною відмову у призначенні пенсії. Під час розгляду справи судом першої інстанції було встановлено, що на час звільнення з органів внутрішніх справ у 1985 р. Зайцев був у віці 39 років, мав загальний трудовий стаж 23 роки, з яких вислуга років в органах внутрішніх справ становила більше 13 років.

Суд першої інстанції задовольнив вимоги Зайцева, зазначивши в рішенні, що на час звернення за призначенням пенсії, а саме, 01.08.2002, він відповідав вимогам п. “б” ч. 1 ст. 12 Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, що надають право на пенсію за вислугу років.

Однак суд апеляційної інстанції позицію якого підтри-

мав Вищий адміністративний суд України, скасовуючи рішення суду першої інстанції, виходив з того, що пенсії за вислугу років на умовах п. “б” ч. 1 ст. 12 Закону не можуть призначатися колишнім працівникам органів внутрішніх справ, які після звільнення зі служби, а не на момент припинення служби, набули умов, передбачених зазначеною нормою Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”.

Чи є правомірним рішення суду апеляційної інстанції? Аргументуйте відповідь.

22. Кравченко звернувся до суду з позовом, в якому просив визнати неправомірними дії Державної податкової адміністрації щодо відмови у здійсненні перерахунку вислуги років із урахуванням періоду навчання в Київському суворовському військовому училищі; визнати початок навчання у цьому закладі початком проходження військової служби; зобов’язати Державну податкову адміністрацію вважати день зарахування до училища початком проходження військової служби, внести про це відповідні зміни в документи, зарахувати до вислуги років для призначення пенсії період навчання в училищі та здійснити перерахунок вислуги років, вважаючи датою початку проходження військової служби 15 серпня 1985 р.

Суд першої інстанції в задоволенні позовних вимог відмовив, пославшись на те, що за змістом положень постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393 “Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів, внутрішніх справ та членам їхніх сімей”, Положення про порядок призначення та виплати в Міністерстві оборони України державних пенсій і допоміг військовослужбовцям та членам їхніх сімей, затвердженого наказом міністра оборони України від 8 серпня 1994 р. № 205 (30 травня 2005 р. скасовано державну реєстрацію, а 7 травня 2007 р. нормативно-правовий акт виключено з державного реєстру норма-

тивно-правових актів), та постанови Ради міністрів СРСР від 15 грудня 1990 р. № 1290 “Про вислугу років для призначення пенсій особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам і військовослужбовцям надстрокової служби, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ і допомоги цим військовослужбовцям, особам начальницького і рядового складу та їх сім’ям” (постанова № 1290) період навчання в училищі не зараховується до вислуги років.

Суд апеляційної інстанції рішення суду першої інстанції скасував, посилаючись на ч. 1 ст. 24 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” від 25 березня 1992 р. № 2232-ХІІ (у редакції, чинній з 25 березня 1992 р. по 13 травня 1999 р.), згідно з якою початком перебування на військовій службі вважається, зокрема, день прибуття на навчання до військово-навчального закладу (військового ліцею), вказаний у приписі, виданому військовим комісаріатом, для допризовників, призовників і військовозобов’язаних; пп. “а” п. 54 Положення про пенсійне забезпечення осіб офіцерського складу, прапорщиків, мічманів, військовослужбовців надстрокової служби та їхніх сімей, затвердженого постановою Ради Міністрів СРСР від 10 листопада 1982 р. № 986 (втратило чинність з 1 січня 1991 р. на підставі постанови № 1290), за змістом якого до вислуги років зараховується дійсна військова служба в Радянській Армії. Аналізуючи ці положення, суд дійшов висновку про те, що Закон України “Про військовий обов’язок і військову службу” прирівнює навчання в училищі до служби в Збройних Силах України, тому Кравченко має право на зарахування до вислуги років строку, впродовж якого він навчався в училищі, а відмова Державної податкової адміністрації у здійсненні перерахунку є необґрунтованою.

Проаналізувавши вказані вище нормативно-правові акти, а також Закон України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб” вкажіть, чи необхідно зараховувати до вислуги років для призначення пенсії період навчання в училищі та здійснювати перерахунок вислуги років, вважаючи датою початку день зарахування на навчання до вказаного училища.

23. Розов звернувся до районного управління пенсійного фонду України із заявою про призначення пенсії на пільгових умовах. Районне управління пенсійного фонду України розраховувало загальний трудовий стаж, який склав 19 років 11 місяців 20 днів, з них - 15 років 11 місяців 16 днів стажу на підземних роботах.

Розову було відмовлено в призначенні пенсії у зв'язку з тим, що у нього недостатньо стажу роботи.

Розов вважав дії районного управління Пенсійного фонду України незаконними, оскільки він служив в Афганістані і цей строк служби, на його думку, має зараховуватися до стажу роботи в розмірі один до трьох років.

Розов звернувся до суду з позовом до районного управління Пенсійного фонду України про включення служби в армії в кратному розмірі та призначення пенсії на пільгових умовах, мотивуючи тим, що з 1983 р. він працював на шахті "Комсомольська", звідкіля 10.10.1984 р. був звільнений у зв'язку з призовом на строкову службу в Радянській Армії, службу він проходив 2 роки і 3 місяці, з них: 2 роки. 10 днів служив в Афганістані, має посвідчення ветерана війни - учасника бойових дій. Після звільнення із служби знову пішов працювати на шахту.

Чи має право Розов на призначення пенсії на пільгових умовах? Чи зараховується період проходження служби в Афганістані до стажу роботи у розмірі один до трьох?

24. Загорський в період з 22 вересня 1983 р. по 31 березня 1987 р. та з 12 вересня 1988 р. по 31 серпня 1994 р. працював слюсарем по ремонту обладнання коксохімічних заводів. Він звернувся до районного управління Пенсійного фонду України с заявою про призначення пенсії на пільгових умовах.

Управління Пенсійного фонду України відмовило йому, посилаючись на те, що він не надав довідку, яка б уточнювала особливий характер роботи та стаж роботи протягом повного робочого дня. Замість такої довідки Загорський надав іншу, у якій було зазначено, що необхідні первинні документи для нарахування пільгової пенсії працівникам управління за період з

1960 р. по 1999 р. на підприємстві відсутні.

Чи правомірна відмова районного управління Пенсійного фонду України в призначенні пенсії на пільгових умовах Загорському? Який порядок підтвердження трудового стажу на пільгових умовах?

25. Мельник у липні 2010 р. виповнилося 55 років. Вона має наступний трудовий стаж: в період з 1973 по 1976 р. навчалася на денному факультеті Університету (1974 року по 1974 р. перебувала в академічній відпустці у зв'язку з народженням дитини). З 1976 р. по 1980 р. вона працювала помічником редактора юмористичного журналу; з 1981 р. по 2001 р. вона не працювала (доглядала за батьком – інвалідом I групи). З 2002 р. по 2006 р. вона перебувала на посаді державного службовця, а з 2007 по 2010 р. обіймала журналістську посаду в комунальних засобах масової інформації.

Мельник звернулася до районного управління Пенсійного Фонду України за призначенням пенсії відповідно до Закону України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”, але їй було відмовлено на тій підставі, що вона не має достатнього стажу у засобах масової інформації для призначення такої пенсії.

Не погодившись з рішенням пенсійного Фонду України, вона звернулася до суду.

Яке рішення має винести суд? Які існують особливості призначення пенсії журналістам?

26. Меркулов з квітня 1977 р. до березня 2001 р. працював помічником екскаваторника, екскаваторником, трактористом на підприємстві “Сільгосптехніка”. На теперішній час це підприємство ліквідоване. Районне управління Пенсійного фонду відмовило у призначенні пенсії Меркулову на тій підставі, що відсутні документи про заробітну плату за весь період його роботи. Меркулов надав інші документи (трудова книжка, копії наказів про преміювання, про надання відпусток тощо).

Чи має право Меркулов на призначення дострокової пе-

нсії на підставі наданих документів? Які документи повинні бути надані для підтвердження пенсії на пільгових умовах?

Список літератури

Андрійв В.М. Деякі аспекти юридичної природи пільгових пенсій та пенсії за вислугу років // Проблеми правового забезпечення праці та соціального захисту населення України в сучасних умовах: зб. матер. “круглого столу”. – Чернігів: Чернігів обереги, 2006. – С. 152–156.

Баєв Б. Удосконалення законодавства про пенсійне забезпечення прокурорських працівників // Вісн. прокуратури. – 2001. – № 3. – С. 40–43.

Клемпарський М.М. Напрямки удосконалення правового регулювання пенсійного забезпечення працівників органів внутрішніх справ // Кодифікація трудового законодавства України: стан та перспективи: матер. наук.-практ. конф. (25-26 червн. 2004 р.). – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. – С. 296–303.

Логінов О., Полонська О. Механізм охорони та захисту права військовослужбовців на пенсійне забезпечення // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 7. – С. 79–82.

Логінов О., Полонська О. Правове регулювання нарахування (перерахунку) та призначення пенсій військовослужбовцям Служби Безпеки України // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 6. – С. 110–114.

Мамзенко С.Л. Законодавче забезпечення соціального захисту військовослужбовців // Теорія та практика державного управління. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2005. – Вип. 3(12). – С. 122–125.

Соціальне та пенсійне забезпечення військовослужбовців і працівників правоохоронних органів. – К.: КНТ, 2004. – 164 с.

Шумна Л.П. Правове регулювання пенсійного забезпечення інвалідів-чорнобильців // Соц. захист. – 1999. – № 8. – С. 44–48.

Щербінін О. Удосконалення законодавства щодо соціального захисту військовослужбовців: сучасний стан та перспективи // Право військ. сфери. – 2007. – № 1. – С. 19–21.

Тема 6. Розгляд спорів та відповідальність у сфері пенсійного забезпечення

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Гарантії реалізації прав і законних інтересів осіб у сфері пенсійного забезпечення.
2. Відповідальність страхувальників, банків, організацій, що здійснюють виплату і доставку пенсій.
3. Відповідальність посадових осіб Пенсійного фонду України за порушення в сфері пенсійного забезпечення.
4. Порядок оскарження дій посадових осіб та органів Пенсійного фонду України.

Список літератури

Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 49-51. – Ст. 376.

Порядок здійснення нагляду за додержанням вимог законодавства під час призначення (перерахунку) та виплати пенсій органами Пенсійного фонду України: затв. наказ. Мін-ва праці та соц. політики України і Пенс. фонду України від 04.07.2002 р. № 308/54 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 30. – Ст.1443.

Порядок розгляду скарг на рішення органів Пенсійного фонду України щодо пенсійного забезпечення: затв. пост. Правління Пенсійного фонду України від 12.10.2007 р. № 18-6 // Там же. – 2007. – № 84. – Ст. 3120.

Прилипко С.М. Роль Пенсійного фонду України в соціальному забезпеченні населення // Пробл. законності: респ. міжвід. наук. зб. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. – Вип. 64. – С. 44–53.

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ

1. Поняття та види страхового стажу.
2. Періоди, з яких складається страховий стаж.
3. Коефіцієнт страхового стажу.
4. Порядок підтвердження страхового стажу.
5. Призначення пенсій за віком у солідарній системі.
6. Призначення пенсій по інвалідності у солідарній системі.
7. Призначення пенсій у разі втрати годувальника у солідарній системі.
8. Умови призначення пенсій у солідарній системі.
9. Механізм обчислення розміру пенсій.
10. Порядок звернення за призначенням пенсії.
11. Порядок визначення заробітної плати для обчислення пенсії.
12. Строки призначення пенсії у солідарній системі.
13. Виплати, що враховуються в заробітну плату для обчислення пенсії.
14. Індксація та перерахунок пенсій.
15. Порядок обчислення і перерахунку пенсій у солідарній системі.
16. Порядок подання та оформлення документів для призначення пенсій.
17. Особливості призначення пенсій на пільгових умовах.
18. Види та умови призначення пенсій державних службовців.
19. Обчислення стажу державної служби.
20. Порядок обчислення пенсій державних службовців.
21. Порядок призначення пенсій по інвалідності і в разі втрати годувальника державних службовців.
22. Порядок і умови перерахунку пенсії державних службовців, прокурорів та слідчих.
23. Види та умови призначення пенсій працівникам прокуратури.
24. Обчислення стажу роботи, що дає право на пенсію за вислугу років прокурорів і слідчих.

25. Порядок обчислення пенсій прокурорів і слідчих.
26. Порядок призначення пенсій по інвалідності і в разі втрати годувальника прокурорів і слідчих.
27. Призначення пенсій суддів.
28. Довічне грошове утримання суддів у відставці.
29. Обчислення стажу роботи суддів.
30. Види та умови призначення пенсій наукових працівників.
31. Порядок обчислення стажу наукової роботи.
32. Обчислення розміру пенсій наукових і науково-педагогічних працівників.
33. Призначення пенсій по інвалідності і в разі втрати годувальника наукових працівників.
34. Позбавлення права на пенсію державних службовців, прокурорів та слідчих.
35. Пенсії за особливі заслуги перед Україною.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДО ВСІХ ТЕМ

Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 615 с.

Зайчук Б.О., Никитенко В.С., Семендяєва В.І. Система пенсійного забезпечення сьогодні і завтра: комент. застосування Закону України “Про загальнообов’язкове пенсійне страхування”. – К.: “Формат” ВПД, 2004. – 352 с.

Пилипенко П.Д., Бурак В.Я. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. для студ. юрид. спец, вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, С.М. Синчук та ін. / за ред. П.Д. Пилипенка. – К.: Видавничий Дім Ін Юре, 2006. – 496 с.

Право соціального забезпечення в Україні: підруч. / за заг. ред. С.М. Прилипка, О.М. Ярошенка. – Х.: ФІНН, 2009. – 434 с.

Сирота И.М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины (науч.-практич. комментарий и сб. нормат. актов). – 5-е изд., перераб. и дополн. – Х.: Одиссей, 2004. – 704 с.

Ярошенко І.С. Право соціального забезпечення: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.

ЗМІСТ

Загальні положення.....	3
Загальний розрахунок годин навчальної дисципліни “Практикум з пенсійного забезпечення”	4
2. Програма навчальної дисципліни “Практикум з пенсійного забезпечення”.....	5
Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	8
Програмні питання.....	29
Список літератури до всіх тем.....	31

Навчальне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ПРАКТИКУМ З ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

для студентів V курсу факультету
підготовки кадрів для Пенсійного фонду України

У к л а д а ч і: ЖЕРНАКОВ Володимир Володимирович,
ЯКОВЛЄВА Галина Олександрівна,
СВІЧКАРЬОВА Ярослава Віталіївна

Відповідальний за випуск *В.В. Жернаков*

Редактор *Н.І. Верховська*
Комп'ютерна верстка *Л.П. Лавриненко*

Поза планом

Підп. до друку 10.01.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 2,0. Облік.-вид. арк. 1,17. Вид. № 72.
Тираж прим. Зам. № 4350. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ

Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня

Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.